

— วัดนธรรมล้านช้าง — ที่ปรากฏบนภูพระบาท

อุทยานประวัติศาสตร์ ภูพระบาท
สำนักศิลปากรที่ 8 ขอนแก่น

พัฒนาการของภูพระบาท

อุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท ตั้งอยู่ที่ตำบลเมืองพาน อำเภอบ้านฝาง จังหวัดอุดรธานี จากการศึกษาทางโบราณคดีที่ผ่านมามีร่องรอยกิจกรรมของมนุษย์ราว 3,000-2,500 ปีที่ผ่านมา จากการพบภาพเขียนสี บนผนังถ้ำมากกว่า 54 แห่ง นอกจากนี้ยังพบการดัดแปลงเพิงหินธรรมชาติให้เป็นพื้นที่ใช้งานในวัฒนธรรมทวารวดี เขมรโบราณ จนถึงวัฒนธรรมล้านช้าง

[ถ้ำคน]

[หอนางอุสา]

[ใบเสมา]

[ถ้ำพระ]

[พระพุทธรบาทบัวบก]

ประวัติศาสตร์ล้านช้าง

ภาพถ่ายดาวเทียมแสดงเมืองเชียงตุงเชียงทอง (เมืองหลวงพระบาง)
และเห็นแม่น้ำคานที่ไหลมาบรรจบกับแม่น้ำโขง ทางตอนเหนือของเมือง
[ดัดแปลงภาพจาก : Google Earth Pro]

วัฒนธรรมล้านช้าง ปรากฏขึ้นในพุทธศตวรรษที่ 19 – 20 ศูนย์กลางของวัฒนธรรม อยู่ที่เมืองเชียงตุงเชียงทอง หรือหลวงพระบาง ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา ดินแดนของล้านนา สุโขทัย อโยธยา และล้านช้าง มีการนับถือพุทธศาสนา นิกายเถรวาทในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน

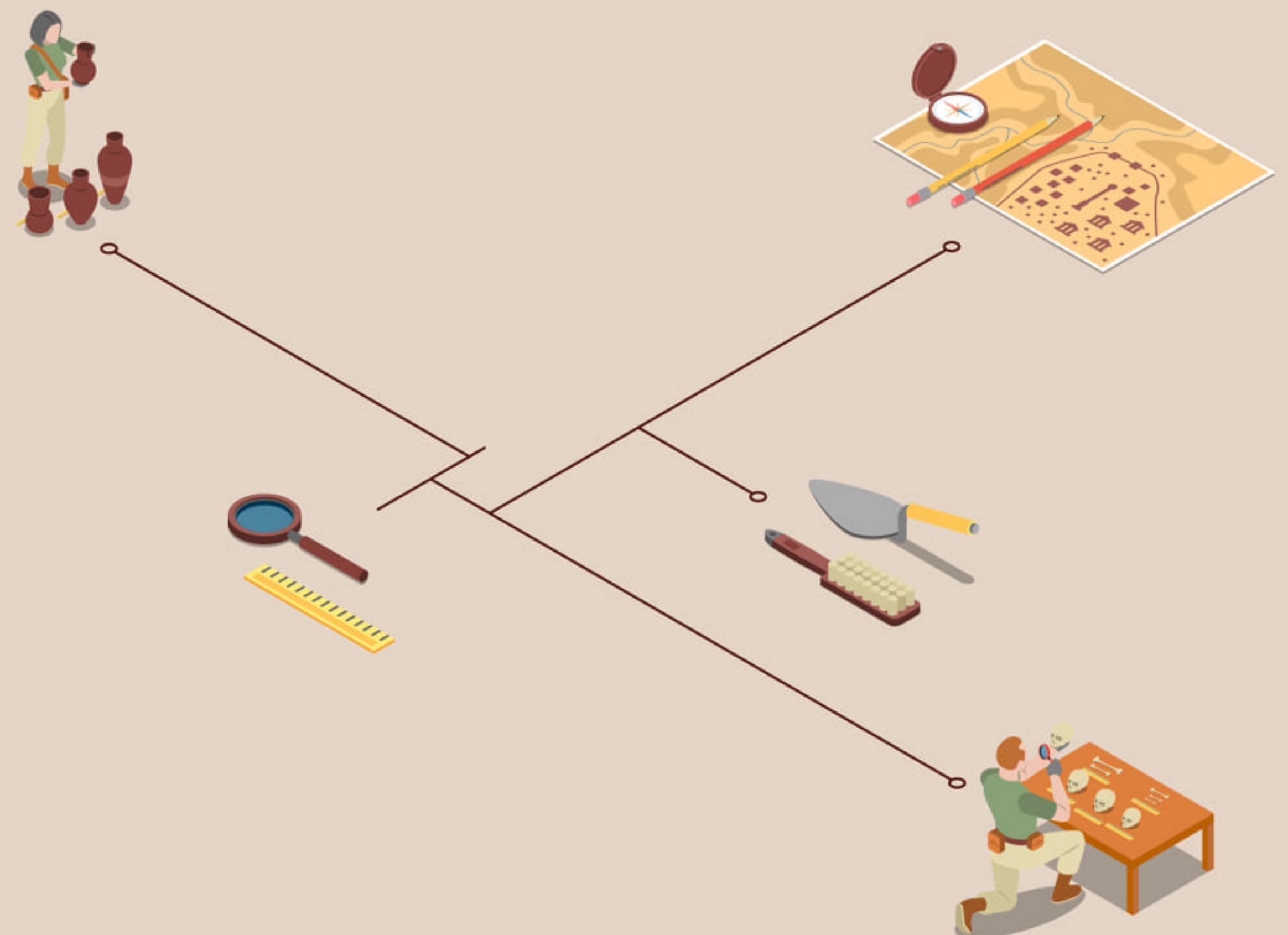

พระบาง

[ที่มาภาพ : <https://www.silpa-mag.com>]

พงศาวดารล้านช้างได้กล่าวว่า พระยาฟ้าจ๋มลีภัย
ไปยังอินทปัตต์นคร (พระนครหลวงของกัมพูชา)
และกลับมาพร้อมพระมหาเถรปาสมันต์ โดยอัญเชิญ
พระบางพระพุทธรูปองค์สำคัญมาด้วย และได้
ประดิษฐาน ณ เมืองเชียงตุงเชียงทอง นับเป็น
จุดเริ่มต้นของพุทธศาสนานิกายเถรวาท
ในอาณาจักรล้านช้าง

ช่วงปลายพุทธศตวรรษที่ 21 สมัยสมเด็จพระไชยเชษฐาธิราช ได้มีการติดต่อทางพุทธศาสนาครั้งสำคัญระหว่างล้านช้าง และล้านนา ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมด้านภาษา อักษรและงานศิลปกรรมทางศาสนา เกิดการสร้างปฏิสังขรณ์ วัด และพระธาตุเจดีย์ที่สำคัญหลายแห่ง เช่น วัดเชียงทอง เมืองหลวงพระบาง พระธาตุบังพวน จังหวัดหนองคาย และ พระธาตุพนม จังหวัดนครพนม

พระธาตุพนม จังหวัดนครพนม

วัดเชียงทอง เมืองหลวงพระบาง

พระธาตุบังพวน จังหวัดหนองคาย
[ที่มาภาพ : <http://sac.or.th>]

ในรัชกาลของพระยาสุริยวงศาธรรมิกราชถือเป็นยุคทอง
ของล้านช้าง บ้านเมืองมีความสุข และมีความเจริญทาง
พุทธศาสนาอย่างมาก มีการสร้างศาสนสถานและพระพุทธรูป
รวมทั้งมีการแต่งวรรณคดีทางศาสนา คือ อรุโณทนิทาน
ภายหลังพระยาสุริยวงศาธรรมิกราชสิ้นพระชนม์ บ้านเมือง
เกิดความแตกแยกกลายเป็นสามนครรัฐ คือ หลวงพระบาง
เวียงจันทน์ และจำปาสัก ระยะเวลาอยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 23
ตรงกับสมัยอยุธยาตอนปลาย จากนั้นเมื่อกษัตริย์องค์สุดท้าย
ของอาณาจักรล้านช้างคือ เจ้าอนุวงศ์ ซึ่งเคยพำนักในกรุงเทพฯ
และกลับไปครองนครเวียงจันทน์ ส่งผลให้ศิลปกรรมของวัฒนธรรม
ล้านช้างในยุคนี้ได้รับอิทธิพลศิลปปะรัตนโกสินทร์ ต่อมาเจ้าอนุวงศ์
เกิดความขัดแย้งกับราชสำนักในกรุงเทพฯ จนเกิดสงครามยืดเยื้อ
ท้ายที่สุดเจ้าอนุวงศ์ได้ถูกสำเร็จโทษ ส่วนเมืองเวียงจันทน์ ได้ถูก
ทำลายลง ถือเป็นการสิ้นสุดของสมัยล้านช้าง

อรุโณทนิทาน (ตำนานพระธาตุพนม)

จิตรกรรมฝาผนังที่ได้รับแรงบันดาลใจ จากศิลปปะรัตนโกสินทร์
วัดป่ารวก (ฮวก) เมืองหลวงพระบาง
(ที่มาภาพ : <http://www.art-in-sea.com>)

ลิมที่ได้รับแรงบันดาลใจจากศิลปปะรัตนโกสินทร์
วัดป่ารวก (ฮวก) เมืองหลวงพระบาง
(ที่มาภาพ : <http://www.art-in-sea.com>)

ถ้ำ ช้าง

ภูพระบาท ได้ปรากฏหลักฐานการเข้ามาใช้พื้นที่
ของผู้คนในวัฒนธรรมล้านช้าง ได้แก่ ถ้ำช้าง พบภาพ
เขียนสีเป็นลวดลายช้าง เขียนสีแดง กำหนดอายุได้
ราวพุทธศตวรรษที่ 21-23

[ภาพเขียนสีถ้ำช้าง]

0 1 2 3 4 5 cm

● ————— ภาพลายเส้น

เจดีย์ ร้าง

รูปแบบของอาคารคล้ายคลึงกับ **“อุบมุง”** มาจากคำว่า **“อุโมงค์”** ในศิลปะล้านช้างที่มักก่อหลังคาเป็นทรงจั่ว และมีการประดับหลังคาด้วยข้อฟ้าปราสาทกลางหลังคา และลักษณะดังกล่าวยังคงคล้ายคลึงกับเจดีย์ครอบพระพุทธรบาทที่วัดพระพุทธรบาทบัวบานอีกด้วย

เจดีย์ร้างภูพระบาท

เจดีย์ครอบพระพุทธรบาท
วัดพระพุทธรบาท บัวบาน

วัดพระพุทธบาท บัวบก

สร้างขึ้นราวพ.ศ. 2463-2479 ตามประวัติว่า
แต่เดิมมีอุบมง (มณฑป) ขนาดเล็กสร้างครอบ
พระพุทธบาทไว้ภายหลังมีการปฏิสังขรณ์สร้าง
พระธาตุขึ้นใหม่ โดยนำรูปแบบทางศิลปกรรม
มาจากองค์พระธาตุพนม

วัดพระพุทธบาทบัวบก

ยอดพระธาตุทรงบัวเหลี่ยม
สูงเพรียว ประดับด้วยฉัตร
ด้านบนสุด

เรือนธาตุทรงสี่เหลี่ยม

พระธาตุพนม

จากหลักฐานดังกล่าวจะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมล้านช้างมีความสำคัญต่อพื้นที่ภูพระบาทอย่างมากดังปรากฏในรูปแบบของภาพเขียนสีบนผนังถ้ำรวมถึงงานศิลปกรรมอย่างเจดีย์ และพระธาตุที่สะท้อนให้เห็นถึงคติความเชื่อ ศาสนา และวัฒนธรรมในสมัยวัฒนธรรมล้านช้างบนพื้นที่ภูพระบาทได้เป็นอย่างดี

บรรณานุกรม

- กรมศิลปากร, ตำนานอุรังคธาตุ (ตำนานพระธาตุพนม) ที่ระลึกใน
งานพระราชทานเพลิงศพ อ.ต. หลวงประชุม บรรณสาร (พิน เดชะคุปต์)
วันที่ 21 เมษายน พ.ศ. 2483 ณ สุสานวัดมกุฏกษัตริยาราม, 2483.
- จักรพันธ์ เพิ่งประไพ, การสำรวจสภาพปัจจุบันของแหล่งโบราณคดีและ
ภาพเขียนสีในเขตอุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท (เอกสารประกอบการ
ประเมินผลการทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการ, มปป).
- ประภัสสร ชูวิเชียร, ศิลปะลาว (กรุงเทพฯ: มติชน, 2557).
- สุรศักดิ์ ศรีสำออง, ลำดับกษัตริย์ลาว (กรุงเทพฯ: สำนักโบราณคดีและ
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร, 2545).

